

Облік і оподаткування

УДК 657.37

Безверхий Костянтин Вікторович

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Безверхий Константин Викторович

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры учета и налогообложения

Национальная академия статистики, учета и аудита

Bezverkhyi Kostiantyn

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation

National Academy of Statistics, Accounting and Audit

ORCID: 0000-0001-8785-1147

БІЗНЕС-МОДЕЛЬ В ІНТЕГРОВАНІЙ ЗВІТНОСТІ ЗАРУБІЖНИХ І

ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

БИЗНЕС-МОДЕЛЬ В ИНТЕГРИРОВАННОЙ ОТЧЕТНОСТИ

ЗАРУБЕЖНЫХ И ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

BUSINESS MODEL IN INTEGRATED REPORTING OF FOREIGN AND

DOMESTIC ENTERPRISES

Анотація. Вступ. Ядром організації є її бізнес-модель, яка ґрунтується на різних капіталах, що розуміються як ресурси, і завдяки її комерційної діяльності перетворює їх в продукти (товари, послуги, побічні продукти і відходи). Діяльність організації та її продукти призводять до результатів з точки зору впливу на капітали. Здатність бізнес-моделі адаптуватися до змін (наприклад, в наявності, якості і доступності

ресурсів) може вплинути на довгострокову життєздатність організації. Нерозуміння змісту бізнес-моделі фахівцями практиками призводить до того, що відображення бізнес-моделі в інтегрованій звітності як вітчизняних так і зарубіжних підприємств неуніфіковане. Реалізацію вищевказаного питання забезпечить відповідний авторський підхід до тлумачення бізнес-моделі в інтегрованій звітності, а також детальний аналіз її складових. Тому актуальним питанням буде відображення бізнес-моделі в інтегрованій звітності зарубіжних і вітчизняних підприємств.

Мета. Метою дослідження є визначення сутності бізнес моделі в інтегрованій звітності, а також аналіз її складових, що наводять зарубіжні і вітчизняні підприємства.

Методи. Під час проведення дослідження було використано такі методи: аналізу та синтезу (розкриття економічної сутності бізнес-моделі в інтегрованій звітності); групування (виділення підходів до тлумачення сутності бізнес-моделі у наукових працях дослідників); спостереження (виділення зарубіжних і вітчизняних підприємств, що відображають бізнес-модель в інтегрованій звітності); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. В процесі проведеного дослідження сформовано авторський підхід щодо визначення сутності бізнес-моделі в інтегрованій звітності, який побудовано на основі групування підходів в наукових працях зарубіжних та вітчизняних авторів. Бізнес-модель в інтегрованій звітності – це опис діяльності підприємства, який розкриває його ресурси (капітал) за допомогою якого створюється цінність, а також формується вартість підприємства протягом його діяльності.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на процесі створення цінності в інтегрованій звітності. Це дасть змогу зрозуміти як підприємство створює цінність для суспільства в цілому, так і окремих стейкхолдерів.

Ключові слова: інтегрована звітність, бізнес-модель, підходи, складові, підприємства.

Аннотация. Введение. Ядром организации является ее бизнес-модель, основанная на различных капиталах, понимаемые как ресурсы, и благодаря ее коммерческой деятельности превращает их в продукты (товары, услуги, побочные продукты и отходы). Деятельности организации и ее продукты приводят к результатам с точки зрения влияния на капиталы. Способность бизнес-модели адаптироваться к изменениям (например, в наличии, качество и доступность ресурсов) может повлиять на долгосрочную жизнеспособность организации. непонимание содержания бизнес-модели специалистами практиками приводит к тому, что отражение бизнес-модели в интегрированной отчетности как отечественных так и зарубежных предприятий не унифицировано. Реализацию вышеуказанного вопроса обеспечит соответствующий авторский подход к толкованию бизнес-модели в интегрированной отчетности, а также детальный анализ ее составляющих. Поэтому актуальным вопросом будет отражение бизнес-модели в интегрированной отчетности зарубежных и отечественных предприятий.

Цель. Целью исследования является определение сущности бизнес-модели в интегрированной отчетности, а также анализ ее составляющих, которые раскрывают зарубежные и отечественные предприятия.

Методы. При проведении исследования были использованы следующие методы: анализа и синтеза (раскрытие экономической сущности бизнес-модели в интегрированной отчетности); группировки (выделения подходов к толкованию сущности бизнес-модели в научных трудах исследователей) наблюдения (выделение зарубежных и отечественных предприятий, отражающие бизнес-модель в интегрированной отчетности); логического обобщения результатов (формулирование выводов).

Результаты. В процессе проведенного исследования сформирован авторский подход к определению сущности бизнес-модели в интегрированной отчетности, построенный на основе группировки подходов в научных трудах зарубежных и отечественных авторов. Бизнес-модель в интегрированной отчетности – это описание деятельности предприятия, раскрывает его ресурсы (капитал) с помощью которого создается ценность, а также формируется стоимость предприятия в течение его деятельности.

Перспективы. В дальнейших научных исследованиях предлагается сосредоточить внимание на процессе создания ценности в интегрированной отчетности. Это позволит понять как предприятие создает ценность для общества в целом, так и отдельных стейкхолдеров.

Ключевые слова: интегрированная отчетность, бизнес-модель, подходы, составляющие, предприятия.

Summary. Introduction. The core of the organization is its business model, which is based on various capitals, understood as resources, and through its commercial activities turns them into products (goods, services, by-products and waste). The activities of the organization and its products lead to results in terms of impact on capital. The ability of a business model to adapt to change (for example, the availability, quality, and availability of resources) can affect the long-term viability of an organization. Misunderstanding of the content of the business model by practitioners leads to the fact that the reflection of the business model in the integrated reporting of both domestic and foreign companies is not uniform. The implementation of the above issue will provide an appropriate author's approach to the interpretation of the business model in integrated reporting, as well as a detailed analysis of its components. Therefore, the topical issue will be the reflection of the business model in the integrated reporting of foreign and domestic enterprises.

Purpose. *The purpose of the study is to determine the essence of the business model in integrated reporting, as well as analysis of its components, provided by foreign and domestic enterprises.*

Methods. *The following methods were used during the study: analysis and synthesis (disclosure of the economic essence of the business model in integrated reporting); grouping (selection of approaches to the interpretation of the essence of the business model in the scientific works of researchers); observation (selection of foreign and domestic enterprises that reflect the business model in integrated reporting); logical generalization of results (formulation of conclusions).*

Results. *In the course of the study, the author's approach to defining the essence of the business model in integrated reporting was formed, based on the grouping of approaches in the scientific works of foreign and domestic authors. A business model in integrated reporting is a description of an enterprise's activities, reveals its resources (capital) with the help of which value is created, and also the value of an enterprise is formed during its activities.*

Discussion. *Further research is proposed to focus on the value creation process in integrated reporting. This will allow us to understand how the enterprise creates value for society as a whole, and for individual stakeholders.*

Key words: *integrated reporting, business model, approaches, components, enterprises.*

Постановка проблеми. Ядром організації є її бізнес-модель, яка ґрунтується на різних капіталах, що розуміються як ресурси, і завдяки її комерційної діяльності перетворює їх в продукти (товари, послуги, побічні продукти і відходи). Діяльність організації та її продукти призводять до результатів з точки зору впливу на капітали. Здатність бізнес-моделі адаптуватися до змін (наприклад, в наявності, якості і доступності ресурсів) може вплинути на довгострокову життєздатність організації [1, п. 2.23]. Нерозуміння змісту бізнес-моделі фахівцями практиками призводить до того,

що відображення бізнес-моделі в інтегрованій звітності як вітчизняних так і зарубіжних підприємств неуніфіковане. Реалізацію вищевказаного питання забезпечить відповідний авторський підхід до тлумачення бізнес-моделі в інтегрованій звітності, а також детальний аналіз її складових. Тому актуальним питанням буде відображення бізнес-моделі в інтегрованій звітності зарубіжних і вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Економічний зміст бізнес моделі в інтегрованій звітності в наукових працях розкривається у розрізі таких підходів:

а) як система трансформації ресурсів (Бочкарева Н.Г. [2], Будько О.В. [3], Бунлуа С. (Boonlua S.) [4], Каспін Л.Є. [5], Кузіна Р.В. [6], Лей А (Lai A.) [7], Мелоні Г. (Melloni G.) [7], Новожилова Ю.В. [8], Стакчезіні Р. (Stacchezini R.) [7], Фанкасем С. (Phankasem S.) [4]);

б) як процес за допомогою якого створюється цінність (Абейсекера І. (Abeyssekera I.) [9], Віллерс С. Де (Villiers C. De) [10], Макаренко В.Ю. [11], Нехода Е.В. [12], Пилипенко А.А. [11], Редчикова Н.О. [12], Рядська В.В. [13], Сухарі А. (Sukhari A.) [10], Тюленєва Н.О. [12], Сафанова Ф.Ю. [14]);

в) як опис діяльності компанії (М.М. Басова [15], Р. Еклес (R.G. Eccles) [16], Л.Є. Каспін [5], М.П. Круз (M.P. Krzus) [16], П.О. Куцик [17], С. Рібот (S. Ribot) [16]);

г) як створення вартості протягом тривалого часу (Агеєв А.І. [18], Галушкіна М.В. [18], Копкова Є.С. [18], Лоханова Н.О. [19], Рудакова Т.А. [20], Смирнова В.А. [18], Трубченко О.І. [20], Штукельбергер Х. [18]).

Метою дослідження є визначення сутності бізнес моделі в інтегрованій звітності, а також аналіз її складових, що наводять зарубіжні і вітчизняні підприємства.

Виклад основного матеріалу. Бізнес-модель відповідно до Глобальних принципів управлінського обліку (Global Management Accounting Principles framework) [21] – це принцип, за яким організація

створює вартість. Оскільки управлінський облік вимагає докладного розуміння бізнес-моделі, ринку та макроекономічного середовища, він зумовлює сталість організаційного успіху. Управлінський облік допомагає організаціям приймати вдаліші рішення, виокремлюючи з інформації її посутні цінності, тобто бізнес-модель є інструментом створення цінності для підприємства і його стейкхолдерів.

Для цілей складання фінансової звітності бізнес-модель розглядається у Міжнародному стандарті фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» (IFRS 9 «Financial instruments») [22] для класифікації фінансових активів.

Узагальнення існуючих підходів свідчить, що найбільший відсоток дослідників – 35,00 % (Бочкарева Н.Г. [2], Будько О.В. [3], Бунлуа С. (Boonlua S.) [4], Каспин Л.Є. [5], Кузіна Р.В. [6], Лей А (Lai A.) [7], Мелоні Г. (Melloni G.) [7], Новожилова Ю.В. [8], Стакчезіні Р. (Stacchezini R.) [7], Фанкасем С. (Phankasem S.) [4]) визначають бізнес-модель в інтегрованій звітності як систему трансформації ресурсів. За даного підходу ресурси, що використовує підприємство перетворюються в різні види капіталів (фінансовий, промисловий, інтелектуальний, людський, соціальний, природний), так наприклад, один капітал може трансформуватися в інший, або один капітал збільшується за рахунок зменшення іншого.

Бізнес-модель в інтегрованій звітності як процес за допомогою якого створюється цінність розглядають І. Абейсекера (I. Abeyssekera) [9], С. Де Віллерс (C. De Villiers) [10], В.Ю. Макаренко [11], Е.В. Нехода [12], А.А. Пилипенко [11], Н.О. Редчикова [12], В.В. Рядська [13], А. Сухарі (A. Sukhari) [10], Н.О. Тюленева [12], Ф.Ю. Сафанова [14] (30.00 % дослідників). Саме процес створення цінності формує інформацію про те, який вклад підприємство робить в суспільство, і що воно створює для себе.

Інший підхід до визначення сутності бізнес-моделі в інтегрованій звітності пропонують М.М. Басова [15], Р. Еклес (R.G. Eccles) [16], Л.Є. Каспин [5], М.П. Круз (M.P. Krzus) [16], П.О. Куцик [17], С. Рібот (S. Ribot)

[16] (20 % дослідників) які розглядають бізнес-модель як опис діяльності компанії. Опис діяльності компанії найчастіше ілюструють графічно у вигляді схем або рисунків.

Також має місце розгляд бізнес-моделі в інтегрованій звітності як створення вартості протягом тривалого часу (Агеєв А.І. [18], Галушкина М.В. [18], Копкова Є.С. [18], Лоханова Н.О. [19], Рудакова Т.А. [20], Смирнова В.А. [18], Трубченко О.І. [20], Штукельбергер Х. [18] – 20,00 %). Бізнес-модель є інструментом створення вартості протягом всієї діяльності підприємства, що здійснюється за допомогою перетворення ресурсів (капіталів) підприємства.

Таким чином, розглянувши підходи до визначення економічної сутності бізнес-моделі в інтегрованій звітності можна дійти висновку, що автори використовують кардинально відмінні підходи до представлення змісту бізнес-моделі, що ускладнює її розуміння фахівцями-практиками, а тому її відображення в інтегрованій звітності неуніфіковане. Узагальнення розглянутих підходів, дозволяє сформулювати авторський підхід – інтегрований, що базується на основі вищевказаних підходів, а саме бізнес-моделі в інтегрованій звітності – це опис діяльності підприємства, який розкриває його ресурси (капітал) за допомогою якого створюється цінність, а також формується вартість підприємства протягом його діяльності.

Ключові складові бізнес-моделі в інтегрованій звітності згідно з <IRF> [1, п. 4.12] наведено на рис. 1.

В інтегрованому звіті показано, як ключові ресурси співвідносяться з капіталами, від яких залежить організація, або які є джерелами особливою рисою організації, в тих випадках, коли вони є суттєвими для розуміння міцності і стійкості бізнес-моделі [1, п. 4.14]. Інтегрований звіт не є спробою надати вичерпний список всіх використаних капіталів. Швидше, він зосереджений на тих капіталах, які мають істотний вплив на здатність створювати вартість в короткостроковому, середньостроковому і

довгостроковому періодах, незалежно від того, належать капітали організації чи ні. Також він може включати обговорення характеру і значущості істотних компромісів, які впливають на вибір ресурсів [1, п. 4.15].

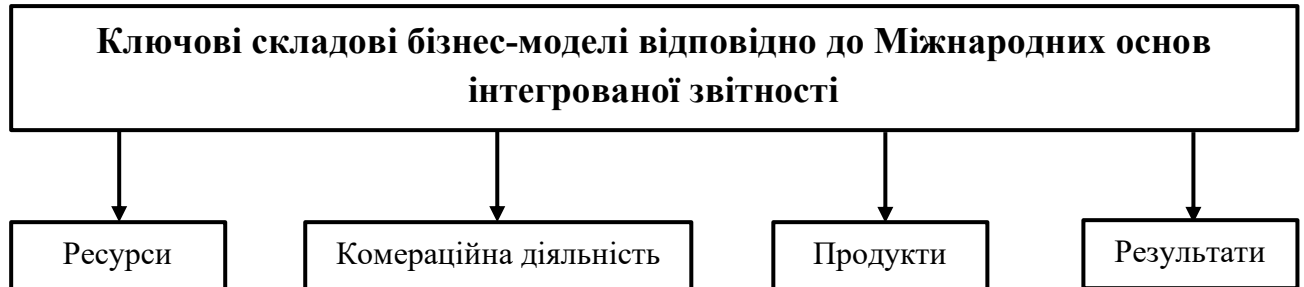


Рис. 1. Опис складових бізнес-моделі в інтегрованій звітності відповідно до <IRF>

Джерело: складено автором на основі [1]

Комерційна діяльність (рис. 2) включає планування, проектування і виробництво продуктів або використання спеціалізованих навичок і знань при наданні послуг. Заохочення культури інновацій часто є провідним напрямком комерційної діяльності з точки зору створення нових продуктів і послуг, які мотивують попит клієнтів, підвищують ефективність і сприяють більш якісному використанню технологій, замінюють ресурси для мінімізації несприятливого соціального або екологічного впливу і знаходять альтернативні способи використання продуктів [1, п. 2.24].

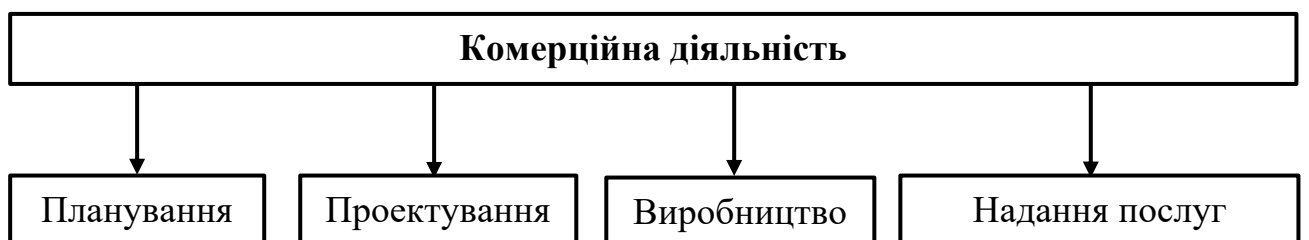


Рис. 2. Складові комерційної діяльності відповідно до <IRF>

Джерело: складено автором на основі [1]

В інтегрованому звіті вказуються основні продукти та послуги організації, а також можливо інші продукти її діяльності, наприклад, відходи (включаючи викиди) і побічні продукти, які також необхідно розглянути при розкритті інформації про бізнес-моделі, якщо вони істотні [1, п. 4.18].

Результати – це внутрішні і зовнішні наслідки (позитивні і негативні) для капіталів в результаті комерційної діяльності та продукти організації [1, п. 2.25]. Організації необхідна інформація про її результати, для чого потрібно впровадження системи оцінки та моніторингу для отримання інформації, необхідної для прийняття рішень [1, п. 2.28].

Розглянувши відповідний опис складових бізнес моделі відповідно до <IRF> [1] наведемо відображення бізнес-моделі в інтегрованій звітності як вітчизняних так і зарубіжних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Бізнес-модель в інтегрованій звітності підприємств

№ з/п	Найменування підприємства	Наявність бізнес-моделі в інтегрованій звітності
Українські підприємства		
1	Група «НАФТОГАЗ	–
2	ДТЕК	–
3	ПАТ «Укрзалізниця»	–
4	BDO в Україні	+
Зарубіжні підприємства		
5	2A Group's	+
6	ArcelorMittal	–
7	Atlantia	+
8	Doosan	–
9	Escom	+
10	Phosagro	+
11	Nestlé	+
12	Philips	+
13	SAIB	+
14	SAP	+
15	Stafer	+
16	Tecnologica de Alimentos SA	+
17	UniCredit	+
18	Vancity	+
19	Vodacon	+
20	Votorantim	+

Джерело: складено автором на основі інтегрованої звітності підприємств

Бізнес-модель як окремий розділ у своїй інтегрованій звітності наводять 75,00 % досліджуваних підприємств, із них 5 % українські підприємства.

Розглядаючи практику складання інтегрованої звітності українськими та зарубіжними підприємствами, можна простежити повноту розкриття інформації про бізнес-модель підприємства. Проведений огляд бізнес-моделі в інтегрованій звітності українських та зарубіжних підприємств (рис. 3) дозволив виділити їх відповідні складові.

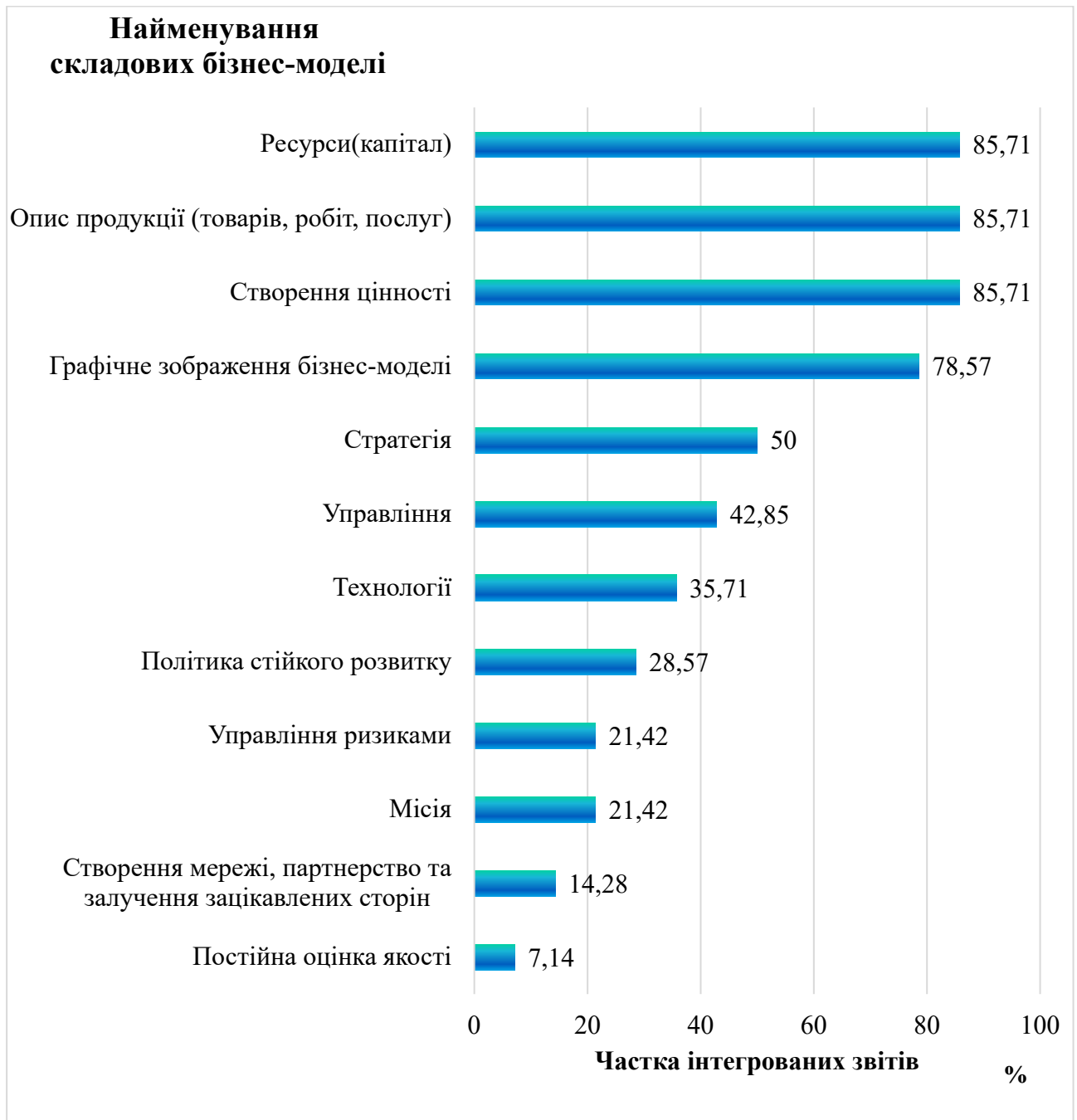


Рис. 3. Розподіл складових бізнес-моделі, що наводять зарубіжні та українські підприємства в своїй інтегрованій звітності

Джерело: складено автором

В інтегрованих звітах підприємств наводять в якості складових бізнес-моделі: ресурси (капітал) (85,71 % джерел); опис продукції (товарів, робіт, послуг) (85,71 % джерел); створення цінності (85,71 % джерел); графічне зображення бізнес-моделі (78,57 %); стратегія (50,0 %) що свідчить про важливість вказаних складових бізнес-моделі та їх практичне значення при складанні інтегрованої звітності підприємства.

Проведене дослідження засвідчує, що менше уваги підприємствами приділяється таким складовим бізнес-моделі в інтегрованій звітності, як управління (42,85 %); технології (35,71 %); політика стійкого розвитку (28,57 %); управління ризиками (21,42 %); місія (21,42 %); створення мережі, партнерство та залучення зацікавлених сторін (14,28 %); постійна оцінка якості (7,14 %).

Узагальнення існуючих підходів свідчить, що найбільший відсоток підприємств – 85,71 % (BDO в Україні, 2A Group's, Atlantia, Escom, Nestlé, Philips, SAIB, Stafer, UniCredit, Vancity, Vodacon, Votorantim) наводять в інтегрованій звітності таку складову бізнес-моделі як ресурси (капітал). Наведення різних видів ресурсів (капіталу) не вимагається <IRF> [1] щодо застосування категорій капіталу в інтегрованому звіті або структуризації звіту по капіталам. Наявні у компанії ресурси у вигляді шести видів капіталу та її бізнес-процеси дозволяють збільшувати вартість усіх видів капіталу в інтересах як самої організації, так і всіх стейкхолдерів. Аналізуючи створення вартості на сьогодні, необхідно розглянути показники величини, стану, динаміки та ефективності використання всіх видів капіталу, ефективності бізнес-процесів, оцінити якісний критерій впливу зовнішніх і внутрішніх факторів вартості [18, с. 151].

Опис продукції (товарів, робіт, послуг) як складову бізнес-моделі в інтегрованій звітності розкривають такі підприємства як BDO в Україні, 2A Group's, Atlantia, Escom, Phosagro, Nestlé, Philips, SAIB, Stafer, Vancity, Vodacon, Votorantim (85,71 % підприємств). В цій складовій бізнес-моделі

інтегрованої звітності наводиться інформація щодо видів продукції (товарів, робіт, послуг), що виготовляє та реалізовує підприємство.

Як складову створення цінності бізнес-моделі в інтегрованій звітності відображають підприємства BDO в Україні, 2A Group's, Escom, Phosagro, Nestlé, Philips, SAIB, Stafer, UniCredit, Vancity, Vodacon, Votorantim (85,71 % досліджуваних інтегрованих звітів). Необхідно виділяти як створення цінності для самого підприємства, так і для суспільства в цілому. Так, цінність можна виділяти для працівників, партнерів, власників (засновників), так і для інших зацікавлених сторін.

BDO в Україні, 2A Group's, Atlantia, Escom, Phosagro, Nestlé, Philips, SAIB, Stafer, Vancity, Votorantim (78,57 %) наводять графічне зображення бізнес-моделі в інтегрованій звітності. Графічне зображення бізнес-моделі в інтегрованій звітності, як правило, супроводжується текстовою частиною, що допомагає всім зацікавленим сторонам зрозуміти візуалізацію бізнес-моделі підприємства.

Окрема група підприємств – 50,00 % (2A Group's, Philips, SAIB, SAP, Stafer, UniCredit, Votorantim), у своїй інтегрованій звітності наводять таку складову бізнес-моделі як стратегія. Стратегія організації визначає, як вона має намір знижувати ризики або керувати ними, а також максимально використовувати надані можливості. У ній встановлюються стратегічні цілі і стратегія їх досягнення, реалізація яких здійснюється за допомогою планів розподілу ресурсів [1, п. 2.27].

В інтегрованому звіті щодо стратегії підприємства зазвичай вказується наступне:

- 1) короткострокові, середньострокові і довгострокові стратегічні цілі підприємства;
- 2) стратегія, яку розробила або має намір реалізувати підприємство для досягнення таких стратегічних цілей;

3) плани розподілу ресурсів, які підготувала або має намір використовувати підприємство для реалізації своєї стратегії;

4) як підприємство буде оцінювати досягнення і цільові результати в короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періодах [1, п. 4.28].

Також має місце розгляд складової бізнес-моделі в інтегрованій звітності як управління (BDO в Україні, 2A Group's, Nestlé, Philips, Stafer, Votorantim – 42,85 %). Інтегрований звіт надає інформацію про те, як такі аспекти пов'язані зі здатністю організації створювати цінність, а саме:

1) структура керівництва організації, включаючи навички, соціальне і культурне розмаїття (наприклад, різне походження, стать, компетенції та досвід) серед осіб, наділених управлінськими функціями, а також вплив нормативних вимог на проектування структури управління;

2) особливі процеси, які використовуються для прийняття стратегічних рішень для налагодження та моніторингу культури організації, включаючи ставлення до ризиків і механізми вирішення питань цілісності та етики;

3) конкретні дії, які роблять особи, наділені управлінськими функціями, задля впливу на стратегію організації та її підхід до управління ризиками та для їх моніторингу;

4) як культура, етичні принципи і цінності організації відображаються у використанні нею капіталів та впливу на них, включаючи взаємодію з основними зацікавленими сторонами;

5) чи впроваджує організація практики корпоративного управління, що виходять за межі юридичних вимог;

6) відповідальність осіб, наділених управлінськими функціями, за просування інновацій та створення можливостей для інновацій;

7) як винагорода та стимули прив'язані до створення цінностей в короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періодах [1, п. 4.9].

Дослідження бізнес-моделі в інтегрованої звітності виявило таку її складову, які технології, відображають Atlantia, SAP, Stafer, Vancity, Votorantim – 35,71 % підприємств. Технології як складова бізнес-моделі підприємства в інтегрованій звітності становлять важливу її складову, оскільки показує за допомогою яких науково-технічних розробок підприємство створює цінність як для підприємства так і для суспільства в цілому.

Таку складову бізнес-моделі в інтегрованій звітності як політика стійкого розвитку наводять 28,57 % досліджуваних підприємств (2A Group's, Escom, Nestlé, Philips). A2A Group's підготував різні внутрішні процедури та вказівки щодо аспектів стійкості, прийнятих на рівні групи та повторених у конкретних характеристиках компаніями групи, такими як, наприклад: Керівництво 001.0020 (Управління скидом води), Керівництво 001.0023 (Атмосферні викиди), Керівництво 001.0028 (Управління системою навколишнього середовища, охорони здоров'я та безпеки) та Керівництво 201.001 (Вибір та підбір персоналу в A2A Group's). Політика стійкого розвитку, розроблена відповідно до пріоритетів Порядку денного до 2030 року та 17 цілей розвитку сталого розвитку, визначених ООН.

Серед складових бізнес-моделі в інтегрованій звітності виділяють управління ризиками 21,42 % підприємств (2A Group's, Philips, UniCredit). В інтегрованому звіті визначаються основні ризики і можливості, характерні для організації, включаючи ті можливості і ризики, які відносяться до впливу організації на певні капітали і до їх постійній наявності, якості та доступності в короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періодах [1, п. 4.24]. В інтегрованому звіті підприємства щодо ризиків може визначатися наступне:

1) конкретне джерело ризиків і можливостей, які можуть бути внутрішніми, зовнішніми або, як це найчастіше буває, поєднують в собі і те, і інше.

2) оцінка організацією того, наскільки висока ймовірність реалізації ризику або можливості та масштаби наслідків у разі його реалізації. Сюди включається розгляд конкретних обставин, які можуть призвести до реалізації ризиків або можливостей.

3) конкретні дії, що вживаються для зниження ключових ризиків або управління ними, а також для створення цінності в результаті використання ключових можливостей, в тому числі визначення відповідних стратегічних цілей, стратегій, політик, цільових показників [1, п. 4.25].

До складових бізнес-моделі в інтегрованій звітності 21,42 % підприємств (Escom, SAP, Vancity) відносять місію. Постійний моніторинг і аналіз зовнішнього середовища в контексті місії і стратегії організації дозволяють виявити ризики і можливості організації, які пов'язані з її стратегією і бізнес-моделлю [1, п. 2.26]. Наприклад, місія підприємства Escom полягає в забезпеченні прийняття стійких рішень у сфері електроенергетики для сприяння економічному зростанню та соціальному процвітанню суспільства.

В окремих інтегрованих звітах підприємств (BDO в Україні, Vancity – 14,28 %) серед складових бізнес-моделей відображають створення мережі, партнерство та залучення зацікавлених сторін. Наприклад, підприємство Vancity щодо партнерства виокремлює такі складові: а) доставка послуг; б) розширення обсягу; в) пропагування здорового суспільства. Так, у стратегії BDO в Україні зазначається, що вони прагнуть партнерських відносин, мають бути партнерами для своїх клієнтів у сфері інновацій. Збір, аналіз та діяльність на ринку, разом з можливостями зацікавлених сторін, що перетворюються в інноваційні клієнтські рішення, сприяють кращому партнерству та відповідальній діяльності і є запорукою постійного успіху.

Також в незначній кількості інтегрованої звітності серед складових бізнес-моделі підприємства (BDO в Україні) виділяють таку складову як оцінка якості (7,14 % підприємств). Наприклад, у підприємства BDO в Україні якість управління, підтверджена сертифікатами ISO 9001:2015 «Система управління якістю». Їх система управління якістю допомагає координувати та керувати політикою, процесами, цілями та діями, щоб задовольняти зростаючі очікування клієнтів та нормативних вимог.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В процесі проведеного дослідження сформовано авторський підхід щодо визначення сутності бізнес-моделі в інтегрованій звітності, який побудовано на основі групування підходів в наукових працях зарубіжних та вітчизняних авторів. Бізнес-модель в інтегрованій звітності – це опис діяльності підприємства, який розкриває його ресурси (капітал) за допомогою якого створюється цінність, а також формується вартість підприємства протягом його діяльності.

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на процесі створення цінності в інтегрованій звітності. Це дасть змогу зрозуміти як підприємство створює цінність для суспільства в цілому, так і окремих стейкхолдерів.

Література

1. The International <IR> Framework. URL: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.
2. Бочкарева Н.Г. Методическое обеспечение подготовки интегрированной корпоративной отчетности: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика». Москва, 2018. 221 с.

3. Будько О.В. Система обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Київ, 2018. 599 с.
4. Boonlua S., & Phankasem S. Engagement in integrated reporting: evidence from the international integrating reporting council adoption framework. *Journal of Business and Retail Management Research*. 2016. № 10 (3). PP. 126-136.
5. Каспин Л.Е. Методика построения бизнес-модели как элемента интегрированной отчетности диверсифицированного холдинга // *Аудит и финансовый анализ*. 2015. № 3. С. 22–26.
6. Кузіна Р.В. Формування системи корпоративної звітності: теорія, методологія та організація: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Одеса, 2016. 591 с.
7. Lai A., Melloni G., Stacchezzini R. Disclosing business model in the «Integrated Report»: Evidence from European early adopters. In: *AIDEA bicentenary conference*, Лессе. 2013. PP. 19-21.
8. Новожилова Ю.В. Информационно-аналитическое обеспечение интегрированной отчетности: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика». Ярославль, 2017. 249 с.
9. Abeyssekera I. A template for integrated reporting // *Journal of Intellectual Capital*. 2013. №14 (2). PP. 227-245.
10. Sukhari A., & De Villiers C. The influence of integrated reporting on business model and strategy disclosures // *Australian Accounting Review*. 2019. 29(4). PP. 708-725.
11. Пилипенко А.А., Макаренко В.Ю. Дослідження структури бізнес-моделі інтегрованої звітності // *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2018. № 2. С. 310-318.
12. Нехода Е.В., Редчикова Н.А., Тюленева Н.А. Бизнес-модели компаний: от прибыли к устойчивому развитию и созданию ценности //

- Управленец. 2018. Т. 9. № 4. С. 9–19.
- 13.Рядська В.В. Аудит у розвитку підприємницької діяльності в Україні: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». К., 2015. 578 с.
- 14.Сафанова Ф.Ю. Методика формирования интегрированного отчета: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика». Санкт-Петербург, 2014. 227 с.
- 15.Басова М.М. Анализ бизнес-моделей в интегрированной отчетности российских компаний // Вестник Московского университета имени С.Ю. Витте. Серия 1. Экономика и управление. 2018. № 3 (26). С. 29-35.
- 16.Eccles R. G., Krzus M. P., & Ribot S. Models of best practice in integrated reporting 2015 // Journal of Applied Corporate Finance. 2015. № 27(2). PP. 103-115.
- 17.Куцик П. О. Бізнес-модельювання в покращенні інформативності інтегрованої звітності // Фінансовий ринок: інституції та інструменти, 3–6 червня 2018 року. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 59–61.
- 18.Агеев А.И., Галушкина М.В., Копкова Е.В., Смирнова В.А., Штукельбергер К. Интегрированная отчетность: вызов менеджменту: [Монография]. М.: Институт экономических стратегий, Национальный центр научно-технической информации, 2016. 212 с.
- 19.Лоханова Н.О. Інтеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень: [Монографія]. Херсон: Грінь Д.С., 2012. 400 с.
- 20.Рудакова Т.А., Трубченко Е.И. Интегрированная отчетность как информационный источник группы взаимосвязанных организаций // Экономика. Профессия. Бизнес. 2017. № 3. С. 59-64.
- 21.Global Management Accounting Principles URL: <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledo>

cuments/global-management-accounting-principles.pdf.

22. International Financial Reporting Standard 9 «Financial instruments» URL: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=21930&sidebarOption=UnacompaniedIfrs>.

References

1. The International <IR> Framework. (n.d.). <https://integratedreporting.org>. URL: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> [in English].
2. Bochkareva N.H. (2018). Metodicheskoe obespechenie podgotovki integrirovannoj korporativnoj otchetnosti: dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.12 «Buhgalterskij uchet, statistika» [Methodological support for the preparation of integrated corporate reporting]: PhD thesis. Moskva [in Russian].
3. Budko O.V. (2018). Sistema oblikovo-analitichnogo zabezpechennya stalogo rozvitku: dis. ... dokt. ekon. nauk: 08.00.09 – buhgalterskij oblik, analiz ta audit [System of accounting and analytical support of sustainable development] : Doctor's thesis. Kyiv [in Ukraine].
4. Boonlua S., & Phankasem S. (2016). Engagement in integrated reporting: evidence from the international integrating reporting council adoption framework // *Journal of Business and Retail Management Research*. №10 (3). PP. 126-136. [in English].
5. Kaspyn L.E. (2015). Metodika postroeniya biznes-modeli kak elementa integrirovannoj otchetnosti diversificirovannogo holdinga [Methodology for building a business model as an element of integrated reporting of a diversified holding] // *Audit i finansovyj analiz*. № 3. PP. 22–26. [in Russian].
6. Kuzina R.V. (2016). Formuvannya sistemi korporativnoyi zvitnosti: teoriya, metodologiya ta organizaciya: dis. ... dokt. ekon. nauk: 08.00.09 – buhgalterskij oblik, analiz ta audit [Formation of corporate reporting system:

- theory, methodology and organization]: Doctor's thesis. Odesa. 591 s. [in Ukraine].
7. Lai A., Melloni G., Stacchezzini R. (2013). Disclosing business model in the «Integrated Report»: Evidence from European early adopters. In: AIDEA bicentenary conference, Lecce. PP. 19-21. [in English].
 8. Novozhilova Yu. V. (2017) Informacionno-analiticheskoe obespechenie integrirovannoj otchetnosti: dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.12 «Buhgalterskij uchet, statistika» [Information and analytical support of integrated reporting]: PhD thesis. Yaroslavl. 249 s. [in Russian].
 9. Abeysekera I. (2013). A template for integrated reporting // *Journal of Intellectual Capital*. № 14 (2). PP. 227-245. [in English].
 10. Sukhari, A., & De Villiers, C. (2019). The influence of integrated reporting on business model and strategy disclosures // *Australian Accounting Review*. № 29(4). PP. 708-725. [in English].
 11. Pylypenko A.A., Makarenko V.Ju. (2018). Doslidzhennya strukturi biznes-modeli integrovanoyi zvitnosti [Research of the structure of the business model of integrated reporting] // *Visnik HNAU. Seriya : Ekonomichni nauki*. № 2. PP. 310-318. [in Ukraine].
 12. Nehoda E.V., Redchikova N.A., Tyuleneva N.A. (2018). Biznes-modeli kompanij: ot pribyli k ustojchivomu razvitiyu i sozdaniyu cennosti [Business models of companies: from profit to sustainable development and value creation] // *Upravlenec*. T. 9. № 4. PP. 9–19. [in Russian].
 13. Rjadska V.V. (2015). Audit u rozvitku pidpriyemnickoyi diyalnosti v Ukrayini: dis. ... dokt. ekon. nauk: 08.00.09 «Buhgalterskij oblik, analiz ta audit» [Audit in the development of entrepreneurial activity in Ukraine]: Doctor's thesis. Kyiv [in Ukraine].
 14. Safanova F.Ju. (2014). Metodika formirovaniya integrirovannogo otcheta: dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.12 «Buhgalterskij uchet, statistika».

- [Integrated report generation method]: PhD thesis. Sankt-Peterburh [in Russian].
15. Basova M.M. (2018). Analiz biznes-modelej v integrirovannoj otchetnosti rossijskih kompanij [Analysis of business models in integrated reporting of Russian companies] // Vestnik Moskovskogo universiteta imeni S.Yu. Vitte. Seriya 1. Ekonomika i upravlenie. № 3 (26). PP. 29-35 [in Russian].
 16. Eccles R. G., Krzus M. P., & Ribot S. (2015). Models of best practice in integrated reporting 2015 // Journal of Applied Corporate Finance. № 27(2). PP. 103-115 [in English].
 17. Kucik P. O. Biznes-modelyuvannya v pokrashenni informativnosti integrovanoyi zvitnosti [Business modeling in improving the informativeness of integrated reporting] // Finansovij rinhok: instituciyi ta instrumenti, 3–6 chervnya 2018 roku, Lviv: Vydavnyctvo Lvivskoji politexnyky. PP. 59–61 [in Ukraine].
 18. Ageev A.I., Galushkina M.V., Kopkova E.V., Smirnova V.A., Shtukelberger K. (2016). Integrirovannaya otchetnost: vyzov menedzhmentu [Integrated reporting: a challenge to management]: [Monohrafyja]. M.: Institut ekonomicheskikh strategij, Nacionalnyj centr nauchno-tehnicheskoy informacii. 212 p. [in Russian].
 19. Lokhanova N.O. (2012). Intehratsiini protsesy v obliku v umovakh instytutsionalnykh peretvoren [Integration processes in accounting in terms of institutional transformations]: [Monohr.]. Kherson: Hrin D.S. 400 p. [in Ukraine].
 20. Rudakova T.A., Trubchenko E.I. (2017). Integrirovannaya otchetnost kak informacionnyj istochnik grupy vzaimosvyazannyh organizacij [Integrated reporting as an information source for a group of related organizations] // Ekonomika. Professiya. Biznes. № 3. PP. 59-64 [in Russian].

21. Global Management Accounting Principles. URL:
<https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf> [in English].
22. International Financial Reporting Standard 9 «Financial instruments». URL:
<http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=21930&sidebarOption=UnaccompaniedIfrs> [in English].